

NOTA VAN DE KAART DER OPENBARE MACHT IN BELGISCH-CONGO⁽¹⁾ EN IN RUANDA-URUNDI

DOOR

KAPITEIN-KOMMANDANT F. G. A. FLAMENT
VAN DE GENERALE STAF DER OPENBARE MACHT TE LEOPOLDSTAD

I. — OORSPRONG

MEN weet niet met nauwkeurigheid wie de naam „Openbare Macht” aan onze Congolese troepen gegeven heeft. Het eerste officieel gebruik van het woord komt voor in het dekreet van 30 oktober 1885, betreffende de inrichting van het Centraal Bestuur van de Onafhankelijke Congostaat. Dit dekreet bepaalt inderdaad dat in het Departement van Binnenlandse Zaken een afdeling „C” zich zal bezighouden met : „Openbare Macht, Artilleriematerieel, wapens, munitie, ...” (2).

Zeker, vóór die tijd, werden de eerste ontdekkingsreizen beschermd door konvooien van gewapende manschappen, samengesteld uit te Zanzibar of elders gerekruteerde Afrikanen. Deze huurlingen verzekerden de veiligheid van de ontdekkers en de bewaking van de eerste stations en zij mogen met recht als de voorlopers van de Openbare Macht beschouwd worden.

a) STICHTING EN INRICHTING

Vanaf de uitroeping van de Onafhankelijke Staat en zijn officiële erkenning, bleek het noodzakelijk een werkelijk gewapende macht tot stand te brengen, „een geordende militaire organisatie in de plaats te stellen van een reeks onvermijdelijk overhaaste maatregelen, die moeilijk tevoren op doeltreffende wijze hadden kunnen gecoördoneerd worden” (3).

Het Kongres te Berlijn schreef inderdaad aan de

nieuwe Staat nauwkeurig bepaalde plichten voor : „... alle middelen in zijn macht te gebruiken om een einde te stellen aan die (slaven)handel en om degene die er zich „mee bezighouden te straffen” en „het bestaan van een „voldoende overheid te verzekeren in de door hen (de „machten) op de kusten van Afrika bezette gebieden om de „verworven rechten en, indien nodig, de handels- en door- „voersvrijheid te doen eerbiedigen.”

De Koning Soeverein hechtte veel belang aan de Openbare Macht. Anderzijds wijdde goeverneur-generaal baron WAHIS, een voornaam officier van het Belgisch Leger, er ook een belangrijk deel van zijn werkzaamheden aan.

Op 17 augustus 1886 werd adjunkt-kapitein van de Generale Staf Léon ROGET tot kommandant van de Openbare Macht benoemd. Hij werd door LEOPOLD II naar Congo gezonden om er een georganiseerd gewapend leger op te richten. Uitgaand van een mengsel contingenten, gerekruteerd in andere gebieden van Afrika, en van enkele Bangala-vrijwilligers die van Opper-Congo naar Boma gezonden werden, stelde ROGET, met de hulp van enkele Europese adjunkten, de eerste regelmatige eenheden samen en zorgde voor hun opleiding.

In 1887 telde het garnizoen van Boma twee compagnieën, elk van honderd man. Bovendien werkte er een opleidingskamp, dat, in augustus 1888, reeds toegelaten had tweeduizend opgeleide rekruten naar andere garnizoenen te zenden. Enkele dagen voor de terugkomst van ROGET in Europa, had het dekreet van 5 augustus 1888 een officiële bekrachtiging gegeven aan het ont-

(1) De spelling „Belgisch-Congo” wordt in dit werk aangenomen in toepassing van de omzendbrief n° 111/2104.021/1.483 van 2 juni 1954 van de H. Minister van Koloniën.

De maatregelen van de omzendbrief n° 21/30 van 12 augustus 1953 van de H. Goeverneur-Generaal dienen verbeterd op dit bepaald punt.

(2) A. LYCOPS en G. TOUCHARD, *État Indépendant du Congo (Recueil usuel de la Législation, Deel I, blz. 66).*

(3) *Verslag van de Algemene Beheerder van Binnenlandse Zaken aan de Koning Soeverein (Ibidem, Deel I, blz. 373).*

staan van de Openbare Macht en de grondslag gelegd van haar organisatie. Aangevuld door het dekreet van 17 november 1888, bracht het een systeem tot stand dat tot de eerste wereldoorlog van kracht zou blijven.

Onder de leiding van een Generale Staf, die te Boma verblijft, en onder het gezag van de Goeverneur-Generaal, bestond de Openbare Macht uit „Aktieve kompanieën” van verschillende sterkte, die tegen één per distrikt verdeeld werden, en uit een opleidingskamp.

Gezien de belangrijkheid van het gebied en het gebrek aan verkeersmiddelen, werd een decentraliserende formule aangenomen : de „aktieve kompanieën” stonden onder het bevel van de Distriktskommissarissen en hingen slechts administratief van de Generale Staf te Boma af. Zij omvatten een „Hoofdkwartier”, gevestigd in de hoofdplaats van het distrikt en dat tussen het derde en de helft van het totaal effectief van de kompanie bedroeg. Het overige van de eenheid werd verdeeld over de posten van het distrikt, die door één of meer Europeanen bezet waren.

De belangrijkste opdracht van de aktieve kompanieën was de handhaving van de orde en de effectieve bezetting van elk distrikt. Hun aantal bedroeg acht in 1888, zestien in 1893 en zevenentwintig rond 1907.

Het opleidingskamp te Boma was weldra ontoereikend om de opleiding van alle rekruten te verzekeren. Andere werden naargelang de behoeften opgericht (en soms na zekere tijd verlaten wegens gezondheidsredenen), te Nyongo, Bongila, Kinshasa, Kasongo, La Romée, Bolobo-Yumbi, Zambi (Luki), Irebu, Umangi (Lisala), Lukula-Mbavu, Moamba (Kasai), La Tota (Uele), Lokandu, Ankoro.

De rekruten ondergingen er de onvermijdelijke ontbolstering die tot het militair leven voorbereidt en kregen er de basisopleiding. De duur van hun verblijf, eerst vastgesteld op achttien maand, werd na enkele jaren ondervinding tot twaalf maand teruggebracht.

In de periode dat het aantal der rekruten het hoogst was (1892-1897), werden „voorlopige kampen” langsheen de verkeerswegen ingericht om de moeilijkheden van de lange tochten te verminderen, die door de rekruten dienen afgelegd tussen de plaats van hun rekrutering en de opleidingskampen. Na deze datum, werden enige van deze kampen tot landbouwstations omgevormd, terwijl andere helemaal verdwenen. Vermelden wij nog, om volledig te zijn, dat de Openbare Macht gedurende een zekere tijd een „Reservekorps” telde, evenals „Spoorwegkompanieën”, die gelast werden met de handhaving van de orde op de spoorwegplaatsen, en dat zij ten grondslag lag van de oprichting

van de „Politiekorpsen” en van de „Katanga-troepen”.

b) REKRUTERING

Anderzijds stelde zich een dubbel vraagstuk voor het Departement van Binnenlandse Zaken : officieren en onderofficieren vinden die de troepen zouden opleiden en bevelen, en, volgens de wens van de Koning Soeverein, trachten „onze Haoussas en Zanzibarieten te verminderen en ze door een inlandse macht te vervangen”.

Het Belgisch Leger was de belangrijkste bron waaruit LEOPOLD II geput heeft om de kaders van de Openbare Macht te vormen. Hij vond er toegewijde en geestdriftige militairen, bereid om Congo's zaak te dienen. Ondanks de leemten veroorzaakt door de dood in de rangen van de vrijwilligers, ondanks de verliezen die belangrijker waren dan in om het even welk gevecht (29 %), geraakte de rekrutering nooit uitgeput.

Vreemde officieren, namelijk Skandinaviërs en Italianen, aangetrokken door het avontuur, vulden hun rangen aan. Enkele onder hen bereikten later de hoogste posten in dienst van Belgisch-Congo.

Veel moeilijker op te lossen was het vraagstuk van het tot stand brengen van een inlandse gewapende macht. Zoals wij reeds zagen, waren de eerste soldaten vreemde huurlingen tegen grote prijs aangeworven te Zanzibar, op de westelijke kust en in verscheidene streken van Afrika. Het aantal inlandse vrijwilligers, in 't algemeen van Bangala-ras, steeg geleidelijk van een honderdtal in 1888 tot zevenhonderd in 1891, maar dit aantal bleef onvoldoende.

Daarom legde goeverneur-generaal WAHIS, die steeds bekommerd was om de belangen der Openbare macht, in 1891, bij dekreet, een rekruteringssysteem van de inlandse miliciens op. Het jaarlijks contingent, vastgesteld volgens de behoeften van het ogenblik, was verdeeld onder de distrikten, waar de overheid overeenkwam met de plaatselijke hoofden over de wijze van rekrutering.

Het gemiddelde van de jaarlijkse lichten bereikte ongeveer 3.000 manschappen, met een maximum van 6.000 in de tijd van de veldtocht tegen de Arabieren. Het is slechts sinds 1897, dat het aantal dienstnemeningen van vreemde huurlingen, de „Vrijwilligers van de Kust” genoemd, onbeduidend werd tegenover de inlandse rekrutering.

De duur van de dienstdienst, vastgesteld op vijf jaar in 1891 (plus twee jaar in de reserve), werd in 1900 op zeven jaar gebracht. De soldij bedroeg 21 centiem per dag en verschillende supplementen en toelagen werden voor de gegradeerden, de gehuwden, enz... voorzien.

II. — SAMENVATTING VAN DE GESCHIEDENIS DER OPENBARE MACHT

a) ONTDEKKING EN BEZETTING

De geschiedenis van de eerste tijden van de Openbare Macht is verbonden met deze van de ontwikkeling van Congo. De eerste taak die op het Goevernement van de Onafhankelijke Staat rustte was de verkenning en de bezetting van het onmetelijk grondgebied dat hij op zich genomen had. Dit reusachtig werk was in 1895 om zo te zeggen voltooid, dank zij de toewijding en de volharding van enkele officieren en ontdekkingsreizigers die, vergezeld van detachementen van de Openbare Macht, vruchtbare expedities naar de onbekende gedeelten van het gebied tot een goed einde brachten (1).

Buiten de moeilijkheden die onafscheidelijk zijn van reizen in een bijna onbekende of onbekende streek, in een land vol hindernissen en in een moeilijk klimaat, stootten deze expedities soms op de vijandigheid van de inboorlingen. Luitenant LIÉGEOIS, onderofficier BUCQUOY, de kapiteinen HAKANSSON en BODSON en talrijke gegradeerden en inlandse soldaten werden in dergelijke gevechten gedood.

b) VELDTOCHT TEGEN DE ARABIËN

Daarenboven was een botsing onvermijdelijk tussen de Onafhankelijke Staat en de zogenaamde „Arabieren”. Deze laatste waren in werkelijkheid halfbloeden van Arabieren en Zwarten en waren Congo uit het Oosten binnengekomen vóór de Europese ontdekkingsreizigers. Zij hielden zich bezig met ivoor- en slavenhandel. Handel is trouwens een manier van spreken, daar zowel de ene als de andere voortkwamen van razzia's en plunderingen, uitgevoerd door gewapende benden die met de hulp van vroegere slaven door hen tot stand werden gebracht.

In het begin van zijn bestaan was de Staat in de onmogelijkheid het hele gebied te bezetten, en er de slavenhandel te verbieden. In 1887 had hij met TIPPO-TIP een verdrag gesloten dat deze als „Vali” (Gouverneur) in het distrikt der Stanley Falls erkende. De „Vali” verbond er zich toe de Arabieren en de daar gevestigde volksstammen te verhinderen zich aan de slavenhandel over te geven, maar deze bepaling van het verdrag werd niet geëerbiedigd.

Naarmate zijn bezetting zich uitbreidde, stootte de Onafhankelijke Staat dan ook meer en meer op de slavenjagers. Een algemene botsing werd weldra onvermijdelijk.

De moord van de handelsexpeditie HODISTER (mei 1892) en de nederlaag van GONGO LUTETE, voornaamste aanvoerder van de bende van sultan SEFU, bewerkt door de troepen van DHANIS en gevolgd door het oversteken van SEFU naar het kamp van de Staatstroepen, deed de spanning die tussen de twee partijen bestond in een openlijke oorlog overgaan (2).

Laten wij de nadruk leggen op het aanzienlijk belang van

deze eerste veldtocht van de Openbare Macht, die de plaag van de slavenhandel afschafte en de effectieve bezetting van heel het oostelijk deel van het gebied mogelijk maakte. Met belachelijk zwakke middelen tegenover deze van de vijand, hadden DHANIS, CHALTIN, PONTHER, LOTHAIRE, HENRY, JACQUES, enz..., dank zij hun oogopslag, hun bedrijvigheid, hun knapheid om de inlanders te leiden, de benden der slavenjagers vernietigd en de vrede hersteld in een onmetelijk gebied.

c) VELDTOCHT TEGEN DE MAHDISTEN

Een ander gevaar, voorlopig minder ernstig, bedreigde op hetzelfde ogenblik de Onafhankelijke Staat in het Noord-Oosten. Soedan, sinds 1830 een Egyptische provincie geworden, was in opstand tegen de overheid. Op aanstoken van de Mahdi, een geïnspireerd godsdienstig hoofd, hadden opgehitste benden zich meester gemaakt van de macht en enkele pijnlijke nederlagen toegebracht aan de Anglo-Egyptische troepen. Zuid-Soedan bood hun weerstand tot in 1888, maar, vanaf 1892, hadden de eerste botsingen plaats tussen hen en de machten van de Onafhankelijke Staat. Het grootste gedeelte van de militaire werkzaamheden werd toen geconcentreerd op de strijd tegen de Arabieren en de zwakke grensgarnizoenen moesten wijken voor de Mahdisten. De toestand verbeterde vanaf 1896... Om het verloren gebied terug te winnen, om de Lado-enclave te bezetten, die Groot-Brittannië hem in huurkontraat overgemaakt had, en om zijn aanspraken op de Opper-Nijl te steunen, vertrouwde LEOPOLD II aan DHANIS het bevel toe van een belangrijke expeditie naar Soedan. Onder het onmiddellijk bevel van DHANIS vertrokken 3.000 manschappen uit Stanleystad, terwijl CHALTIN, aan het hoofd van 700 manschappen, uit Dangu op hetzelfde doel afging.

De opstand van NDIRFI (februari 1897) verbrokkelde de DHANIS-kolom, die nooit op de plaats van bestemming aankwam. Maar CHALTIN, die haar voorafgegaan was, stootte op de Mahdisten te Bedden en te Redjaf en verzekerde de bezetting van de enclave door twee op dezelfde dag behaalde beslissende overwinningen en sloot praktisch het mahdistisch gevaar uit voor de Onafhankelijke Staat. Een offensieve terugkeer van de Mahdisten, tijdens de nacht van 3 op 4 juni 1898, werd door het garnizoen van Redjaf tegengehouden.

De wens van de Koning Soeverein enig gebied in die streek bij te winnen leidde tot het plaatsen van belangrijke versterkte garnizoenen in de enclave. Maar de diplomatische onderhandelingen vrijdelden tenslotte elke hoop op uitbreiding langs die kant en de enclave werd in 1910 voor goed prijsgegeven. Van heel dit avontuur bleef er voor de Openbare Macht enkel de glans over van schone overwinningen : BEDDEN en REDJAF, en de roemrijke herinnering aan officieren en soldaten die er hun leven hadden geofferd.

- (1) Een andere nota van deze atlas (*Kaart der Ontdekkingsreizen* door R. CAMBIER, index n° 13, 1948) is aan de ontdekkingsreizen gewijd. We zullen er ons hier mee vergenoegen de namen te vermelden van HANSSENS, VANGELE, ROGET, VANKERCKHOVEN, MILZ, FIÉVEZ, DE LA KETHULLE, COLMANT, Frédéric VAN DE VELDE, DHANIS, Paul LE MARINEL, BIA, FRANQUI, LEMAIRE...
- (2) De verklarende nota van de *Kaart der Veldtochten tegen de Slavenhandel* (R. CAMBIER, index n° 141, 1952) heeft de veldtochten tegen de Arabieren, de Mahdisten en de Batetela reeds vermeld en duidelijk gemaakt door een voortreffelijke kaart. Wij zullen het verhaal van deze gevechten dus niet hernemen, en wij zullen ze ook niet op de kaart vermelden.

d) DE ZOGENAAMDE „BATETELA“-VELDTOCHTEN

Zo juist hebben wij het tragisch ongeval van de DHANIS-kolom vermeld. Het was niet de eerste noch de laatste muiterij die de Openbare Macht zou ondervinden. Het oproer van het garnizoen te Luluaburg in 1895, dat van de voorhoede van de DHANIS-kolom in 1897, en dat te Shinkakasa in 1900, hadden alle dezelfde diepere oorzaak : op het kritieke ogenblik van het einde van de veldtocht tegen de Arabieren en bij de voorbereiding van de expeditie naar de Nijl, was het aantal rekruten die uit de opleidingskampen kwamen, onvoldoende. Om het haastigste werk eerst af te doen, werden vlug vrijwilligers (?) gemilitariseerd, die afkomstig waren van de voormalige benden van slavenhandelaars. Daar zij slecht voorbereid waren tot het militaire beroep, waren deze gelegenheidssoldaten een gemakkelijke prooi voor leiders die knap waren om toevallige grieven uit te buiten (1).

Deze grieven bestonden in de drie gevallen : brutaliteit en overdreven strengheid van een kamp-kommandant te Luluaburg; vermoeidheid, hongersnood, dwalingen van het kommandement en een skeletachtig Europees kader in de voorhoede van de DHANIS-kolom; een onder de wapens houden na de afloop van de diensttermijn te Shinkakasa.

In elk geval kwam de Openbare Macht er toe de oproerlingen te bedaren en de orde te herstellen, maar de offers die zij te dien einde moest ondergaan waren zeer aanzienlijk (2).

e) OORLOG 1914-1918

Bij de overname van de Onafhankelijke Congostaat door België in 1908, werd niets veranderd aan de organisatie van de Openbare Macht. Sinds 1910 was de overheid zich echter bewust dat, zo de decentraliserende formule een goede rijkswacht ter beschikking stelde van de distriktskommissarissen, zij in geval van crisis geen vlugge tussenkomst van belangrijke eenheden toeliet. Een organisatiewijziging was ter studie toen de oorlog van 1914 een radicale hervorming noodzakelijk maakte. Nochtans waren bijna twee jaar nodig om een gewapende macht, dien naam waardig, tot stand te brengen, dank zij belangrijke versterkingen van het Europees kader en van het materieel.

Vanaf september 1914, nam de Openbare Macht echter deel aan de veldtocht van Kameroen, langs de zijde van de Franse en Engelse troepen. In de gevechten te Nzimu, Molundu, Monzo, Besam, Asobam, gedroegen de Congolese troepen zich zodanig dat zij de lofbetuigingen van het Frans kommandement verdienden. De veldtocht eindigde op 1 januari 1916 met de val van Yaounde en het overgaan van de Duitse troepen naar Spaans Guinea. Het Belgisch contingent keerde op 1 april 1916 naar Boma terug.

Maar de belangrijkste strijd zou in Duits Oost-Afrika plaats hebben. Vanaf 1914 bedreigde een gedeelte der troepen van VON LETTOW de Kivu- en Tanganika-streek. In afwachting dat zij hun krachten zouden kunnen verzameld hebben, moesten de Belgische bevelhebbers zich aan defensieve akties houden. Onderwijl werkten de troepen van Katanga samen met de Britse krachten in de gevechten te Saisi (juni en juli 1915).

De oprichting van een luchtvaartbasis te Albertstad, op het Tanganika-meer, liet aan de geallieerden toe de Duitse boten van het meer te verjagen en er de volledige vrijheid van scheepvaart voor de geallieerde schepen te verzekeren, terwijl het te water laten van een kanonneerboot op het Kivu-meer tot hetzelfde resultaat leidde.

Na het bekomen van deze overmacht te water, konden de bevelhebbers het offensief beginnen, dat zij samen met de Britse troepen, die onder het bevel stonden van de Zuid-Afrikaanse generaal SMUTS, ontworpen hadden.

Vanaf april 1916, zond generaal TOMBEUR de twee brigades van kolonel OLSEN en kolonel MOLITOR ter verovering van het vijandelijk gebied. De vooruitgang werd methodisch voortgezet; de Duitsers werden overal teruggedreven, namelijk tijdens het belangrijk gevecht te Kato (3 juli 1916). Nadat zij in drie maand Ruanda-Urundi en Ussuwi veroverd hadden, werden onze troepen gelast de belangrijke spoorweg van Dar-es-Salam naar Kigoma aan de vijand te ontnemen.

Op 28 juli bezette de OLSEN-brigade Kigoma, terwijl de MOLITOR-brigade zich vestigde ten zuiden van het Victoria-meer. Vertrekkend van deze twee streken, kwamen zij, op 16 september 1916, voor Tabora bijeen na verscheidene zegevierende gevechten en na een lastige mars. Met insluiting bedreigd, ontruimden de Duitsers de stad, die door onze troepen op 20 september werd bezet. De verovering van deze belangrijke plaats bezorgde hen de gelukwensen van de Belgische en Britse goevernementen en hun aanvoerder kreeg later de titel van Baron TOMBEUR VAN TABORA.

Nadat de troepen van generaal SMUTS zich meester hadden gemaakt van de spoorwegsektie ten oosten van Tabora, scheen de veldtocht beëindigd en de demobilisatie van de twee brigades begon. Maar de Engelsen deden nogmaals beroep op de Openbare Macht om deel te nemen aan de vernietiging van de laatste Duitse krachten, die naar het Zuiden van de kolonie gevlucht waren.

Vooraleer aan deze aktie deel te nemen, moest een gedeelte van de Congolese troepen, onder bevel van luitenant-kolonel THOMAS, de WINTGENS-NAUMANN-kolom vervolgen, die een stoutmoedige raid ten noorden van de spoorweg ondernam. Deze achtervolging begon in juni 1917, kende harde gevechten tegen een bijzonder volhardende tegenstander, en eindigde

(1) De eerste van deze „gelegenheidssoldaten” waren mannen uit de bende van GONGO LUTETE, gevestigd in de Batetela-streek. Men gaf daarna ten onrechte de naam „Batetela” aan alle voormalige gearabiseerden die bij de Openbare Macht dienst hadden genomen. Dit verklaart waarom de veldtochten tegen de oproerlingen onder de naam „Batetela-veldtochten” bekend staan.

(2) Om volledig te zijn omtrent de muiterijen, vermelden wij dat een andere militaire oproer in 1944 te Luluaburg plaats had. Het werd veroorzaakt door een toestand van ongerustheid, geschapen onder de troepen door een revolutionaire propaganda die beweerde dat de Europeanen van Congo zich wilden ontdoen van de Zwarten en dat zij met de soldaten zouden beginnen. Het bericht van een algemene inenting verleende een vastere grond aan dit gerucht en werd de onmiddellijke oorzaak van het uitbreken van de muiterij. Deze propaganda kon zich ontwikkelen dank zij de tijdelijke zwakheid van het kader, die veroorzaakt werd door de afwezigheid in Congo van een belangrijk gedeelte van de officieren en onderofficieren, in dienst van het Expeditiekorps.

met de overgave van de NAUMANN-detachementen vier maanden later.

Sinds het einde van de maand juni 1917, namen de Congolese krachten van Oost-Afrika, onder bevel van luitenant-kolonel stafbrevethouder HUYGHE, deel aan de uiteindelijke actie, die gevoerd werd tegen de laatste Duitse weerstand. Na de gevechten te Kidoli, Sange, Sonde, Samaganga, vielen onze troepen op 2 september de versterking van Mahenge aan. Slechts op 9 oktober viel de post in handen van HUYGHE. Terwijl hij de vijand vervolgde, maakte hij zich meester van Liwale op 30 oktober. Een maand later gingen de Duitsers over naar de Portugese kolonie van Mozambique : Germaans Oost-Afrika was voor goed veroverd.

Deze schitterende overwinningen hadden heel veel gekost : meer dan negenduizend doden voor de Belgische troepen.

f) TUSSEN DE TWEE OORLOGEN

Nadat de vrede hersteld was, meende men dat deze oorlog de laatste was en dat de lange vrede van de toekomst zou toelaten de Openbare Macht te verminderen tot wat ze was vóór 1914 : enkele compagnieën van soldaten-gendarmen, verdeeld over al de distrikten van Congo en zonder wederzijds verband. Gelukkig hebben krachtige leiders zich verzet tegen deze maatregel en zijn zij er in gelukt een kern van gewapende macht in actieve dienst te behouden, die in staat was in een oorlog tegen een buitenlandse vijand tussen te komen. Alzo, om in de mogelijkheid te zijn haar dubbele zending te volbrengen van verdediging van het grondgebied en van het in standhouden van de binnenlandse orde, nam de Openbare Macht een gemengde organisatie aan : „Gekampeerde troepen” en „Troepen in territoriale dienst”. Op dit onderscheid zullen wij later terugkomen.

Dit systeem liet toe tamelijk belangrijke eenheden bestendig op te leiden en een eventuele mobilisatie te vergemakkelijken. Gedurende verschillende jaren scheen deze voorzorgsmaatregel overbodig, maar weldra bewezen de verovering van Abessinië door de Italianen en het ontwaken van de Duitse begeerten de wijsheid van dit besluit.

g) OORLOG 1940-1945

Mei 1940 : Duitsland verkracht eens te meer de neutraliteit van ons land en verslaat de Hollandse, Belgische, Franse en Engelse legers. De ramp slaat de bevolking van de Kolonie met ontzetting en verstomming. Maar na de ontzetting schaaft heel Congo zich eensgezind langs de zijde der Engelsen. De economische hulp die aan de Geallieerden verleend werd was aanzienlijk. Op militair gebied werd alles in het werk gesteld om, binnen onze mogelijkheden, deel te nemen aan de strijd tegen de machten, die Duitsland steunden.

Eens te meer werd de Openbare Macht gemobiliseerd, doch dit maal vlugger en doeltreffender dan in 1914, daar een contingent van bekwame troepen sinds vreedstijd bestond.

1941 : Ingevolge een akkoord tussen Congo en Groot-Brittannië, kwamen de eerste Belgische troepen tussen in Abessinië om deel te nemen aan de vernietiging van de laatste Italiaanse weerstandscentra. In de veldslagen van Asosa (10 maart) en van Gambela (22 maart) toonden de officieren,

onderofficieren en soldaten van het XIe bataljon zich hun voorgangers waardig.

In april werd dit bataljon versterkt door twee andere, van de artillerie en van de diensteenheden, hetgeen het effectief van het Belgisch contingent op 3.000 man bracht, die het bevel kregen in de richting van Saïo aan te vallen.

Na een periode van onbesliste strijd en van reorganisatie op de Bortai, namen onze troepen terug het initiatief. Zij werden versterkt door een vierde bataljon en stonden onder het bevel van kolonel DRONKERS-MARTENS, afhangende van generaal GILLAERT, bevelhebber der troepen van het Noord-Oosten, die persoonlijk op de plaats der krijgsverrichtingen verscheen op 24 juni. Na onderhoud met de Britse autoriteiten, besloot hij dat de Congolese troepen Saïo zouden aanvallen op 3 juli.

De aanval begon in de morgen en in het begin van de namiddag stelden de Italiaanse parlementairen de overgave van de plaats voor aan generaal GILLAERT. Negen generalen, driehonderd zeventig officieren, tweeduizend vijfhonderd Italiaanse soldaten en vijftienhonderd inlandse soldaten en gegradeerden gaven zich over, weldra gevolgd door al de troepen die de streek ten zuiden van de Blauwe Nijl bezetten, d. w. z. ongeveer vijftienduizend manschappen. Een belangrijke buit viel in de handen van de Openbare Macht.

Met deze overwinning eindigde de Congolese deelname aan de campagne van Abessinië. Onze troepen moesten tijdens deze oorlog aan geen enkele strijd meer deelnemen, alhoewel zij dikwijls uitgezonden werden naar streken waar men dacht dat zij zouden moeten ingrijpen.

In 1942 verliet een Congolees expeditiekorps Matadi met bestemming naar Brits Nigeria. Zij aan zij met de *West African Frontier Force* nam de Openbare Macht deel aan de verdediging van de hoofdverbinding tussen de havens van West-Afrika, de opslagplaatsen van Egypte, waar de overwinning van El Alamein voorbereid werd, en de vliegvelden van de Middellandse zee. Gelegerd tegenover het Vichystische Dahomey, was een brigade gereed om er zich meester van te maken in samenwerking met de Britten. De Amerikaanse landing in Noord-Afrika, gevolgd door de aansluiting van Frans-West-Afrika bij de Geallieerden, maakte de aanwezigheid van deze brigade in Nigeria nutteloos en werd er besloten ze naar Egypte te zenden.

Maar daar het aantal beschikbare schepen het vervoer van het materiaal per zee niet toeliet, zonden de bevelhebbers ze over land van Nigeria naar Kaïro, ondanks de ongunstige adviezen van de Geallieerden. Langs Fort-Lamy, El Fasher, Khartoum en Assouan, vertrokken de achthonderd voertuigen van de brigade in drie groepen, begeleid door tweeduizend man, ter verovering van de zesduizend kilometer die hen van Kaïro scheidden. Dank zij het uithoudingsvermogen van al de deelnemers en de zorg die besteed werd aan de voorbereiding van de tocht, kwamen 95 % der voertuigen ter bestemming aan. Deze weinig banale onderneming lokte de bewondering uit van al degene die de streek en haar moeilijkheden kenden. De eerste kolom had Zaria verlaten op 18 maart 1943, de laatste trok Kaïro binnen op 20 juli.

De brigade, die in de lente van 1943 in Egypte aankwam, werd gelast met de bewaking van talrijke opslagplaatsen die zich in de streek bevonden, en die steeds bedreigd werden

door plunderaars. Een noodzakelijk werk, maar een ontmoedigende zending en zonder roem.

Nochtans, enkele maanden later, nadat de campagne van Afrika beëindigd was, koesterden Europeanen en Congolezen een ogenblik de hoop aan de gevechten te kunnen deelnemen. De brigade onderging een periode van intensieve training, nam deel aan grote manoeuvres in Palestina, maar ging niet verder. Zonder gestreden te hebben keerde zij, in 1944, terug naar

Congo langs de Middellandse Zee, op die wijze de omvaring van Afrika volbrengend, die zij langs de Indische Oceaan begonnen was bij haar vertrek naar Egypte.

De oorlog liep ten einde... de soldaten, die Abessinië, Nigeria en het Midden-Oosten gekend hadden, werden door de demobilisatie aan hun huisgezinnen teruggeschonken. De Openbare Macht hernam haar leven van vreedstijd, rijk aan nieuwe ondervindingen en nieuwe onderrichtingen.

III. — HUIDIGE TOESTAND VAN DE OPENBARE MACHT

a) ZENDING EN ORGANISATIE

Het dekreet van 10 mei 1919 legt op nauwkeurige wijze de dubbele zending vast van de Openbare Macht :

„... de bezetting en de verdediging van de kolonie verzekeren, er de openbare rust en openbare orde behouden, „er de overtredingen voorkomen, de uitvoering der wetten, „dekreten, ordonnanties en reglementen nazien en verzekeren, vooral deze die in verband staan met de politie „en de Algemene Veiligheid.”

Deze dubbele zending verklaart de indeling van de Openbare Macht in twee categorieën : Troepen in Territoriale Dienst (T. D.) en Gekampeerde Troepen.

In een overgroot grondgebied, waar de verbindingen tamelijk weinig ontwikkeld zijn, eist de handhaving van de orde een verdeling *a priori* van troepen, die ter beschikking gesteld worden van de burgerlijke territoriale autoriteiten : het zijn de troepen in T. D. In elke hoofdplaats van een distrikt bevindt zich bestendig een voltallige Kompagnie in T. D., gelijk aan een kompagnie fuseliers van klassiek type. Detachementen (D. T. D.) van veranderlijke sterkte, die bestuurd worden door voornoemde kompagnie, zijn verdeeld over de verschillende gewesten van het distrikt.

In het kader van de reorganisatie van de territoriale politie, is een ontwerp van afschaffing van deze D. T. D. in uitvoering. Zij zullen vervangen worden door de politie, maar pelotons in T. D. zullen in zekere belangrijke centra opgericht worden.

Alle troepen in T. D. van een provincie zijn bestuurlijk verenigd in een „Bataljon in T. D.” waarvan de kommandant, om zo te zeggen, de raadgever is van de Provincie-gouverneur voor wat betreft het gebruik der militaire machten als gendarmerie.

De troepen blijven onder de orders van de militaire overheid en buiten hun hoofdzakelijke zending om de orde te handhaven, zouden zij eventueel kunnen deelnemen aan de verdediging van het grondgebied binnen de grenzen van hun normale aktiezone.

Deze organisatie stelt een waardevol element ter beschikking van de burgerlijke territoriale overheden, dat vlug kan tussenkomen in op het even welk punt van het grondgebied waar de innerlijke veiligheid zou be-

dreigd worden. Anderzijds is de verbinding, die onontbeerlijk is voor een doeltreffend rendement van elke tussenkomst, op die wijze volkomen verzekerd in al de trappen, tussen de militaire en de verantwoordelijke burgerlijke overheid.

De rest van de Openbare Macht wordt gerangschikt onder het etiket „Gekampeerde Troepen”. Deze troepen omvatten voornamelijk een zeker aantal bataljons van voetvolk, van veld-, kust- en luchtdoelgeschut, van kommando-, verkennings-, genie-, overbrengings- en vervoereenheden, van een vervoer- en verbindingsvliegwezen, van diensten, basissen en scholen, die noodzakelijk zijn voor een goede werking van de Openbare Macht.

Het bevel van het geheel der Troepen in T. D. en der Gekampeerde Troepen wordt op de volgende wijze verzekerd : het Hoofdkwartier van de Openbare Macht, te Leopoldstad, drie „Groeperingen” die elk al de troepen omvatten die gevestigd zijn in twee provincies en twee tamelijk bijzondere organismen : de „Troepen van Ruanda-Urundi” en de „Verdediging van de Beneden-Stroom”. Deze territoriale indeling is op de kaart aangebracht.

b) REKRUTERING EN OPLEIDING

Het jaarlijks contingent, vastgesteld bij dekreet, is verdeeld over alle bestuurlijke indelingen in evenredigheid met hun bevolking. Vrijwilligers en miliciens worden gerekruteerd voor een periode van zeven jaar aktieve dienst, gevolgd door ongeveer dertien jaar in het reservekorps. Degene die het verlangen en het verdienen, kunnen in aktieve dienst blijven, en kunnen na tweeëntwintig jaar het recht op pensioen verwerven door achtereenvolgens alle drie jaar bij te tekenen. (In 1954, tekenden 48 % der miliciens bij, die aan 't einde van hun termijn waren, wat bewijst dat de dienst van de Openbare Macht naar waarde geschat wordt.)

Om een normaal leven te verzekeren aan de militairen, die voor zo'n lange periode aangeworven worden, werden de soldaten vanaf het begin gerekruteerd met hun familie, die hen volgt gedurende heel de duur van hun militaire verplichtingen.

Deze bijzonderheid geeft een zeer eigenaardig uitzicht aan de militaire kampen, die meer hebben van een modeldorp dan van een kazerne.

Daar de overheid het land niet wil beroven van zijn meest bekwame elementen of zijn geschoolde werklieden, komt de massa der rekruten voort uit de minst geëvolueerde middens van Congo. Het opleidings-systeem en de vormingsmethoden van gegradeerden en specialisten dienen met deze zware handicap rekening te houden.

Een volledig jaar wordt besteed aan de basisvorming van de soldaat. Elke „Groepering” bezit een opleidingscentrum waar de rekruten, buiten het ABC van het militair beroep, leren lezen, schrijven, rekenen, plus het gebruik van het „lingala”, een der meest belangrijke dialecten dat in Congo gesproken wordt en dat de voertaal van de Openbare Macht is. Daarna worden de soldaten naar de gekampeerde eenheden gezonden, waar ze zich vervolmaken in de verschillende vakken van het militair leven : fuselier, mitrailleur, artillierist, enz... In het algemeen brengen zij hun twee of drie laatste dienstjaren door in een eenheid in territoriale dienst.

De vorming van gegradeerden en specialisten stelt zeer moeilijke problemen. Nochtans heeft het gebruik van psychotechnische tests, die na verschillende jaren ondervinding en bestendige verbetering opgesteld werden, goede resultaten opgeleverd in de selectie van de meest begaafde kandidaten.

De korporalen worden gevormd in bijzondere onder-eenheden van de voetvolkbataljons. De beste onder-hen worden naar de Centrale School van Luluaburg gezonden om er gebreveteerde sergeanten te worden na twee jaar intensieve opleiding, waar men veel belang hecht aan hun morele, fysische en intelektuele vorming. Later komen uitgekozen sergeanten terug naar Luluaburg om er gegradeerden van eerste rang te worden.

Uit de Centrale School komen eveneens de ge-gradeerden-boekhouders-dactylografen en de gegradeerden radio-operateurs, respectief na twee en een jaar studie.

Chauffeurs, auto- en wapen-mecaniciens, kleermakers, schoenmakers en verscheidene ambachtlieden worden in scholen en leerateliers gevormd, die verdeeld zijn tussen de bijzondere eenheden en de Basis van de Openbare Macht.

De duur der leergangen varieert tussen zes maanden en twee jaar volgens de moeilijkheden van het vak, dat hen dient aangeleerd.

Anderzijds is de Openbare Macht begonnen een inlands kader te vormen van hogere rang door het oprichten, eveneens te Luluaburg, van een Pupillenschool,

een instelling van middelbaar onderwijs, waarvan het programma overeenstemt met dit der wetenschappelijke afdeling der moderne humaniora en waaruit de toekomstige zwarte onderofficieren en kandidaat-officieren zullen komen. De vorming van deze laatsten is voorbehouden aan de Koninklijke Militaire School van het moederland.

Ten huidige dage, is heel het kader, vanaf de graad van adjudant inbegrepen, nog volledig Europees en komt voort uit het leger van het moederland. Daar de Openbare Macht onafhankelijk is van het Ministerie van Landsverdediging, worden de officieren en onder-officieren, die er wensen deel van uit te maken, ter beschikking gesteld van het Ministerie van Koloniën. De diensttermijnen omvatten drie jaar (twee-en-half vanaf de zesde termijn) en worden onderbroken door een verlof van zes maanden in het moederland. Na elk termijn mag de belanghebbende kiezen om terug naar het leger in het moederland te keren of bij de Openbare Macht te blijven. Daarenboven zijn stages, leergangen en examens regelmatig voorzien in het leger van het moederland voor het Europees kader.

c) OPVOEDING EN WELZIJN

De Regering legt aan de Congolese soldaat een lange periode van actieve dienst op. Het ontnemt hem, met zijn familie, aan zijn gewoon leven en plaatst hem in een volledig ander leven over. Als vergoeding is het dan ook billijk dat het alles in het werk stelt om de militairen een beter materieel leven te verzekeren en hun opvoeding te ontwikkelen.

De soldij van de militairen, de woning van de families, hun voedsel, de hygiëne en de geneeskundige zorgen vormen het voorwerp van de aandacht van het kommandement, op elke trap. De gezondheidsdienst van de militaire kampen is dan ook heel wat beter dan deze der gewoontemiddens, zoals de demografische statistieken het aantonen.

De uitoefening der sporten, draagt bij tot de fysische ontwikkeling der militairen, die zich ontbolsteren als de onbetwiste kampioenen in alle takken van de Congolese atletiek.

Op het gebied van het „welzijn” kunnen wij nog noemen : de kantines, de inrichtingen voor cinematografische projecties en de *public-adress*, die de uitzending van radiofonische programma's toelaat in al de belangrijke militaire kampen.

Een „Opvoedingsdienst” werd tot stand gebracht in 1946 en verbonden aan het Hoofdkwartier van de

Openbare Macht. Hij ordent de verschillende activiteiten van opvoeding en van welzijn en helpt de eenheidskommandanten op deze gebieden. Deze dienst stelt een dagblad op voor de Congolese militairen, het *Nsango Ya Bisu (Ons Nieuws)*, drukt het en deelt het uit; het bezit meer dan 19.000 betalende geabonneerden. Hij bereidt tevens een radiofonisch programma voor van twee uur en zendt het alle weken speciaal uit voor de soldaten.

De schoolopvoeding van de rekruten begint bij hun aankomst in het opvoedingscentrum. Elk soldaat leert lezen, schrijven, rekenen. Vanaf het begin van zijn militair leven, ontvangt hij aangepaste klassieke boeken die uitgedeeld worden door de opvoedingsdienst en die alles bevatten wat hij moet kennen aan het einde van zijn militair leven.

De opvoeding van de Congolese vrouw, die ver ten achter staat op die van haar man, wordt ook niet uit het oog verloren. In alle kampen bestaan sociale tehuizen, waar men de vrouwen van de soldaten een steeds verder doorgedreven huishoudelijke vorming tracht te geven. Aan degene die het verlangen geeft men tevens leergangen in het lezen en het schrijven.

Elk jaar ontvangt de Openbare Macht een contingent rekruten waarvan de opvoeding en het intelektueel peil zeer laag staan. Elk jaar geeft zij aan het burgerlijke leven verbeterde mannen terug en haar scholen vormen talrijke specialisten, die na hun diensttermijn, de rangen zullen aanvullen der steeds te weinig talrijk bekwame arbeidskrachten welke noodzakelijk zijn voor de ontwikkeling van het land.

Zij draagt aldus, in de mate van haar middelen, rechtstreeks bij tot het beschavingswerk dat door België in Congo ondernomen werd.

IV. — BESLUIT

Gedurende zeventig jaar heeft de Openbare Macht steeds met sukses haar dubbele zending volbracht van het handhaven der orde en van de verdediging van Belgisch-Congo.

Rijk aan deze ondervinding, berust zij nochtans niet in een stilstand die gevaarlijk zou kunnen zijn.

Dit beroepsleger verbetert aanhoudend de vorming van zijn gegradeerden en soldaten, vervolmaakt zijn leer en houdt zijn materieel op het peil der vereisten van de moderne oorlog, zodat het de zekerste waarborg is voor de binnenlandse veiligheid, die Congo nodig heeft om zonder moeilijkheden zijn evolutie voort te zetten naar een steeds betere toekomst.

Indien deze toekomst eens bedreigd werd door een buitenlandse strijd, dan zou het in de mogelijkheid zijn een kracht op de been te brengen, die in zulke mate zou kunnen tussenkomen dat haar waarde, op het Afrikaanse slagveld, niet diende verwaarloosd te worden.

De komst der troepen van het moederland in Congo heeft de toestand van de Openbare Macht nog versterkt, in die zin dat deze krachten, samengebracht, de onontbeerlijke lucht- en zeesteun vormen en een zeer te waarden reserve van Para-Commando's leveren.

Bewaakster van de binnenlandse vrede en van de onschendbaarheid van het grondgebied, is de Openbare Macht tevens de opvoedster der inboorlingen die haar toevertrouwd worden. Haar roemrijk verleden en haar waakzame bedrijvigheid in het heden zijn de beste waarborgen voor een toekomst die zij met vertrouwen tegemoetziet.

Leopoldstad, 9 december 1955.

BIBLIOGRAFIE

1. Generale Staf van de Openbare Macht, 2de Afdeling : La Force Publique de sa naissance à 1914 (Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut, *Verhandelingen* in-8°, Sectie voor Morele en Politieke Wetenschappen, Deel XXVII, 1952, 586 blz., kaarten).
2. MULLER, Emm. (Kol.) : Les troupes du Katanga et les Campagnes d'Afrique, 1914-1918 (Établissements généraux d'Imprimerie, Brussel, 1935, 156 blz.).
3. — Les troupes du Katanga et les Campagnes d'Afrique, 1914-1918 — Mahenge (Établissements généraux d'Imprimerie, Brussel, 1936, 135 blz.).
4. MOULAERT, G. (Kol. van de Genie) : La Campagne du Tanganika (1916-1917) (Édition Universelle, Brussel, 1934, 238 blz.).
5. Generale Staf van het Leger, Afdeling der Geschiedkunde : Les Campagnes Coloniales Belges, 1914-1918 (I. G. M., Brussel, 1927, Deel I, 406 blz.).
6. — (1927, Deel II, 616 blz.).
7. — (1932, Deel III, 438 blz.).
8. WERBROUCK, R. (Kdt) : La Campagne des troupes coloniales belges en Abyssinie (Presses du *Courrier d'Afrique*, Leopoldstad, 1945, 155 blz., geïllustreerd).
9. VELAERS, A. J. G., DEMAN, G. J. en DARGENT, J. : De Nigérie en Égypte avec le charroi du Corps expéditionnaire (Uitgave van de *Bulletin Militaire*, Leopoldstad, 1947, 227 blz.).
10. Archieven van de Openbare Macht.